

Fakulteta za management Koper

**PRIPISANE SO USMERITVE ZA
OBLIKOVANJE ODGOVOROV**

EPVM

Ekonomski vidiki managementa

IZPIT

Izpit je sestavljen iz dveh enakovrednih vsebinskih sklopov –
mikroekonomskega (50 %) in makroekonomskega (50 %).

Ime in priimek:

Vpisna številka:

Škofja Loka, januar 2005

A MIKROEKONOMIKA

1. Pojasnite ekonomske zakonitosti, ki so v ozadju naraščajoče krivulje ponudbe posameznega ponudnika.

Temeljna ekonomska zakonitost je redkost produkcijskih faktorjev - v času je vsaj en produkcijski faktor relativno redkejši in je dan v produkciji kot fiksen. Posledica tega je delovanje zakona padajočega mejnega produkta, ki se kot ekonomska zakonitost odraža v zakonu naraščajočih mejnih stroškov. Ker je krivulja mejnih stroškov v ozadju krivulje ponudbe posameznega ponudnika, je slednja naraščajoča prav zaradi delovanja opisanih zakonitosti.

2. Pojasnite razliko med pravili, ki veljajo za določanje obsega ponudbe v pogojih popolne in v pogojih nepopolne konkurence.

V popolni konkurenci $MC=MR=P$,

V nepopolni konkurenci $MC=MR$, vendar ne velja $MR=P$. Razlika je posledica različnih pogojev povpraševanja – krivulja povpraševanja je za popolnega konkurenta vodoravna, za nepopolnega konkurenta pa padajoča funkcija cene.

3. Pojasnite, kako podjetje določa optimalno kombinacijo produkcijskih faktorjev – pojasnilu dodajte matematični zapis pogoja optimalne kombinacije produkcijskih faktorjev.

Optimalna kombinacija produkcijskih faktorjev je vzpostavljena takrat, ko se izenačijo razmerja med mejno produktivnostjo produkcijskih faktorjev in njihovo ceno. Če imamo dva produkcijska faktorja (delo in kapital) to pomeni:

$MP_L/P_L=MP_K/P_K$.

4. V tabeli 1 so zbrani podatki o obsegu porabe produkcijskih faktorjev delo (L) in kapital (K), o obsegu produkcije (Q). En stroj stane 20 d.e., zaposlitev enega delavca stane 100 d.e., prodajna cena izdelka je zaradi popolne konkurence na trgu nespremenjena na ravni 50 d.e. Na temelju teh podatkov in podatkov iz tabele 1 določite optimalno kombinacijo produkcijskih faktorjev in obseg produkcije pri optimalni kombinaciji produkcijskih faktorjev.

Tabela 1: Podatki o produkcijski funkciji

Obseg produkcije – Q v mio d.e.	Število zaposlenih strojev – K	Število zaposlenih delavcev – L
1000	50	150
1500	100	200
2000	150	220
2500	200	250
3000	250	260

Pomagamo si s pravilom, ki smo ga zapisali v nalogi 3. Najprej izračunamo mejne produktivnosti za posamezni produkcijski faktor. Nato delimo mejno produktivnost posameznega produkcijskega faktorja s ceno, ki je dana v nalogi in poiščemo, pri katerem obsegu produkcije se mejni produktivnosti obeh produkcijskih faktorjev na denarno enoto izenačijo. Ugotovimo, da je to v primeru obsega produkcije 3000.

5. Pojasnite vlogo časa za analizo ponudbe individualnega ponudnika. Narišite tudi pripadajoče grafe krivulj individualne ponudbe.

Ločimo med zelo kratki, kratkim in dolgim rokom. V zelo kratkem roku je krivulja ponudbe popolnoma toga, saj se podjetje ne more odzvati na šok povečanega povpraševanja, razen v obsegu razpoložljivih zalog.

V kratkem roku se lahko podjetje omejeno prilagodi, kolikor ima prostih kapacitet. V kratkem obdobju je torej krivulja ponudbe rahlo elastična.

V dolgem obdobju se praviloma vsako podjetje lahko odzove na povečano povpraševanje, saj lahko zgradi nove tovarne, kupi nove stroje, itd. Na dolgi rok je torej krivulja ponudbe elastična.

6. Pojasnite porabnikovo ravnotežje – pojasnilu dodajte matematični zapis pogoja porabnikovega ravnotežja.

Porabnikovo ravnotežje je opredeljeno z izenačevanjem mejne koristnosti posamezne dobrine iz posameznikove potrošne košarice na denarno enoto. Torej:

$$MU_A/P_A = MU_B/P_B = \dots = MU_F/P_F \dots$$

7. V tabeli 2 so podani podatki o količinah, cenah in celotni koristnosti potrošnje dveh dobrin (imenujmo jih A in B) za izbranega posameznika.

Tabela 2: Povpraševanje in koristnost dobrine

Dobrina A				Dobrina B			
Q	U	P	MU	Q	U	P	MU
0	0	15		0	0		
1	4	12	4	10	20	80	2
2	7	9	3	20	40	60	2
3	9	6	2	30	60	50	2
4	10	3	1	40	60	45	0

Simboli:

Q – količina dobrine,

U – skupna koristnost porabljene količine dobrine,

P – cena dobrine,

MU – mejna koristnost porabe dobrine.

Najprej pojasnite razliko med ordinalno in kardinalno koristnostjo, nato izračunajte mejne koristnosti za dobrini A in B ter določite optimalno kombinacijo kupljenih količin obeh dobrin – to je kombinacijo, ki je dosežena v točki potrošnikovega ravnovesja.

Ordinalno koristnost izražamo v obliki zaporedja dobrin od najpomembnejših do manj pomembnih. Ordinalne koristnosti torej ne moremo meriti, lahko pa izrazimo pomembnost s pomočjo vrstnega reda. Kardinalna koristnost pa je številčno opredeljen obseg koristnosti.

Mejne koristnosti so izračunane zgoraj. Ugotovimo, da v tem primeru ni potrošnikovega ravnotežja, saj se v nobeni kombinaciji ne izenačita mejni koristnosti na denarno enoto za izbrani dobrini.

8. Pojasnite potrošnikov presežek in ga grafično narišite za dobrino A, če je tržna cena na trgu popolne konkurence ustaljena na ravni 9 d.e.

Na temelju podatkov za dobrino A iz tabele lahko natančno narišete krivuljo povpraševanja, potegnete vodoravno daljico na ravni, ko je cena 9 d.e. in natančno označite potrošnikov presežek. Zahtevan je bil natančen graf.

9. Kratko opišite monopolistično konkurenco in grafično primerjajte stanje na trgu monopolistične konkurence pred in po vstopu novih ponudnikov.

Bistvo v tem, da uživajo ponudniki na monopolističnem trgu v začetku višjo ceno, ker se izdelki v očeh kupcev razlikujejo. Po vstopu pa se tržna ponudba poveča, s tem so odvzeti kupci obstoječim ponudnikom, cena se zniža in tržna situacija postane enaka kot v primeru popolne konkurence. Ekstra dobiček je izničen.

10. V spodnji izplačilni matriki označite vse tiste kombinacije strategij dveh tržnih ponudnikov (A in B), za katere velja, da noben ponudnik ne more doseči boljšega donosa glede na dano strategijo konkurenta. Kako označujemo take kombinacije strategij? Katere strategije ne bo nikoli igral igralec A in katere strategije ene bo nikoli igral igralec B? Zakaj?

Tabela 3: Izplačilna matrika

		A				
		I	II	III	IV	V
B	I	(10, 20)	(15, 15)	(35, 35)	(-40, -40)	(-100, -100)
	II	(50, -80)	(-60, -10)	(-5, -5)	(-10, -10)	(-20, -20)
	III	(60, 30)	(30, 100)	(10, 20)	(15, 12)	(-30, -20)
	IV	(100, -10)	(80, 10)	(20, 10)	(10, 20)	(80, 90)
	V	(-20, -50)	(90, 80)	(40, 30)	(30, 40)	(90, 80)

Opomba: Prvi znesek v oklepaju pomeni dobiček, ki ga prejme igralec v vrstici, drugi znesek v oklepaju pa dobiček, ki ga prejme igralec v stolpcu.

Označeni strategiji imenujemo Nashevo ravnotežje. A ne bo nikoli igral prve in četrte strategije, B pa ne bo nikoli igral I, II in III strategije, saj jima preostale strategije prinašajo boljši rezultat.

B MAKROEKONOMIKA

1. Kratko pojasnite razliko med mikroekonomskima in makroekonomskima krivuljama ponudbe in povpraševanja.

Mikroekonomski krivulji ponudbe in povpraševanja kažeta količine in cene pri konstantnih drugih dejavnikih. Makroekonomski krivulji ponudbe in povpraševanja pa določata raven BDP pri splošni ravni cen, dani ponudbi denarja, danem obsegu državne potrošnje in pri dani razpoložljivi količini kapitala.

2. Kratko pojasnite pojem poslovnega cikla in opišite interne oziroma eksterne dejavnike poslovnih ciklov.

Poslovni cikel pomeni nihanje celotnega narodnega outputa, dohodkov in zaposlenosti, kar traja od 2 do 10 let in vključuje obdobje ekspanzije in kontrakcije v večini sektorjev narodnega gospodarstva.

Na poslovne cikle delujejo zunanji in notranji dejavniki. Zunanji dejavniki so na primer: vojne, revolucije, volitve, odkritja, migracije, cene nafte. Skladno z zunanjimi dejavniki je torej poslovni cikel zakoreninjen v nihanju dejavnikov, ki niso del ekonomskega sistema, so zunaj njega. Nasprotno pa so notranji dejavniki tisti, ki generirajo »samoustvarjajoče se« poslovne cikle. Primer za to je povezano delovanje učinka multiplikatorja in akceleratorja.

3. Kratko opišite značilnosti dveh virov povpraševanja po denarju.

Najpomembnejša sta dva vira povpraševanje po denarju: transakcijsko povpraševanje po denarju je povezano z vlogo denarja kot posrednik pri menjavi in kot plačilno sredstvo. Drug vir povpraševanja po denarju pa je špekulativno povpraševanje po denarju, kar je povezano z lastnostjo denarja kot hranilca vrednosti.

4. Kratko pojasnite in grafično skicirajte pomen poglobljanja kapitala in tehnoloških sprememb v novoklasičnem modelu gospodarske rasti.

Poglobljanje kapitala pomeni rast kapitala na zaposlenega in povečuje produkt po upadajoči stopnji zaradi delovanja zakona padajočega mejnega produkta. Ravno zaradi tega od določene stopnje naprej ni mogoče doseči gospodarske rasti s poglobljanjem kapitala brez tehnoloških sprememb, ki premikajo produkcijsko funkcijo od koordinatnega izhodišča navzgor.

5. Komentirajte razliko med frikcijsko, strukturno in ciklično brezposelnostjo.

Frikcijska brezposelnost je trenutna in kratkoročna ter prostovoljna. Je posledica menjave službe, iskanja nove službe, seljenja, itd.

Strukturna brezposelnost je posledica neskladja med povpraševanjem in ponudbo dela po kriteriju zahtevanih oziroma razpoložljivih znanj in sposobnosti.

Ciklična brezposelnost je posledica cikličnega nihanja; brezposelnost se povečuje v recesiji in zmanjšuje v ekspanziji.

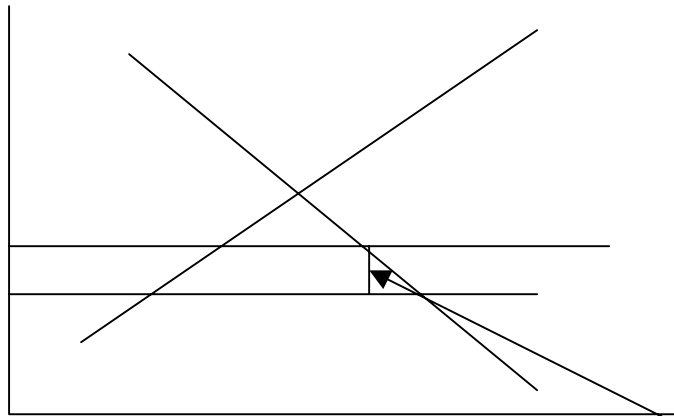
6. Komentirajte učinek inflacije na dohodek in prerazdelitev premoženja.

Inflacija napihuje nominalni dohodek in zmanjšuje realni dohodek v primeru, da pogodbe ne vključujejo ustreznih mehanizmov indeksacije. Glavni prerazdelitveni učinek pa izhaja iz dejstva, da inflacija prerazdeljuje ekonomske koristi od upnikov k dolžnikom. Razen v primeru, da posojilna pogodba vključuje usklajevanje obrestnih mer z inflacijo.

7. Grafično skicirajte in kratko opišite učinek uvedbe carin na potrošnikov presežek.

Carine zmanjšujejo potrošnikov presežek, saj zvišajo tržne cene. Vendar je del zmanjšanja potrošnikovega presežka nadomeščen z večjim dobičkom domačih ponudnikov, ki izdelke prodajo po višji ceni (zaradi carine) in davčnimi prihodki, ki jih predstavljajo pobrane carine. Vendar končni učinek je še zmeraj negativen, saj je izguba potrošnikovega presežka večja od omenjenih pozitivnih učinkov.

Zmanjšanje potrošnikovega presežka je označeno s trikotnikom, na katerega kaže puščica.

8. Izračunajte prve tri korake in končni učinek multiplikacije investicij v vrednosti 200, če je mejni nagib k varčevanju enak 0,2.

Korak	ΔI	ΔY	ΔC
1	200	200	160
2	-	160	128
3	-	128	102,4
Skupaj po končani multiplikaciji	200	1000	800

9. Dana je naslednja agregatna produkcijska funkcija: $Q = 4,5 \cdot L^{0,7} K^{0,4}$. V obdobju, na katerega se nanaša podana produkcijska funkcija, je bila realna gospodarska rast 5,4-odstotna, rast zaposlenosti produkcijskega faktorja delo je bila za 3,4 indeksne točke nižja od realne gospodarske rasti, stopnja rasti zaposlenosti produkcijskega faktorja kapital pa je bila za 3 odstotne točke višja od stopnje rasti produkcijskega faktorja delo.. Odgovorite na naslednja vprašanja.

- Izračunajte koeficient donosov obsega in ga pojasnite. **0,7+0,4=1,1 – naraščajoči donosi obsega. Če povečamo obseg zaposlenosti obeh produkcijskih faktorjev hkrati za 1%, se produkt poveča za 1,1%.**
- Pojasnite oba koeficienta elastičnosti.

Če povečamo obseg zaposlenosti produkcijskega faktorja delo za 1%, se produkt poveča za 0,7%.

Če povečamo obseg zaposlenosti produkcijskega faktorja kapital za 1%, se produkt poveča za 0,4%

- S pomočjo računovodstva rasti izračunajte prispevke posameznih produkcijskih faktorjev h gospodarski rasti. **Delo prispeva približno 25,9%, kapital približno 37% in tehnični napredek približno 37,1%.**
-

10. Grafično vrišite in kratko opišite posledice povečanja ponudbe denarja s strani centralne banke od S_A do S_B v spodnjo sliko.

